

Vlinderplanten

Inleiding

Vlinders spreken de meeste mensen aan. Met hun vaak mooie kleuren en zorgeloos fladderende beweging brengen ze de meeste mensen toch wel tot een glimlach. Ook kinderen zijn vaak gefascineerd door deze zomergasten.

De meeste aandacht krijgen de dagvlinders, dat zijn de vlinders die overdag de aandacht opeisen. Maar vergeet niet dat er ook een groot aantal vlinders is, dat 's nachts vliegt. Met hun onopvallende, maar vaak heel fijne tekening, rusten ze overdag op een veilige plek, om in de avondschemering tevoorschijn te komen. Wil je zoveel mogelijk van vlinders genieten, dan kun je van de tuin een plek maken waar de vlinders graag verblijven. Dit kun je doen door ze voedsel aan te bieden, beschutting en vooral veel zon.

Voedsel

Sommige vlinders eten niets. Ze leven kort en teren op het voedsel dat ze als rups opgeslagen hebben. De meeste vlinders eten nectar, dat ze met hun lange roltong opnemen uit de bloemen. Ze eten ook ander vloeibaar voedsel, zoals het vocht van zoet rottend fruit, urine of mest.

In hun jeugd, als rups, zijn vlinders voor hun voedsel vaak afhankelijk van één of slechts een paar voedselplanten, waardplanten genaamd. Het loont dan ook de moeite om in de vlindertuin niet alleen nectarplanten, maar ook waardplanten op te nemen.

Vlinders hebben ook behoefte aan water. Een vijver met een goede zitplek of een platte schaal met water zullen ze zeker op prijs stellen. Als je de schaal vult met kiezels met water ertussen, hebben de insecten veel veilige zitplekken en zullen ze niet snel verdrinken.

Inrichting van de tuin

Als de dagvlinders 's-morgens wakker worden, laten ze zich graag eerst opwarmen door de zon. Een beschutte hoek, die 's-morgens in de zon ligt, met wat stenen, een muur of een struik om op te zitten, zullen ze zeker op prijs stellen. Ook bij het eten zitten ze graag in de zon. Een tuin waar de vlinders zich op hun gemak voelen biedt een afwisseling aan lage en hoge planten en struiken, veel zon en beschutting tegen de wind. De nachtvlinders zullen de struiken op prijs stellen om overdag veilig te rusten.

Kies de bloeiende planten voor de tuin zó, dat er elk seizoen iets in bloei staat. Vlinders vliegen van het vroege voorjaar tot de eerste nachtvorst. Onze inheemse vlinders zijn bekend met de inheemse nectarplanten en zullen daar als eerste op af komen, maar er zijn ook gecultiveerde tuinplanten die aantrekkelijk zijn voor vlinders.

Maak een ruig hoekje in de tuin met waardplanten voor de rupsen, zodat vlinders hun hele levenscyclus in de buurt kunnen doormaken. Een stapel takken waar vlinders kunnen rusten of overwinteren is ook een goed idee. Ruim in het najaar de dode planten en dorre bladeren niet op, rupsen en poppen kunnen hier overwinteren.

Waardplanten

De waardplanten van de rups zijn meestal inheemse planten. Daar zijn de spijsverteringsorganen van onze rupsen op ingesteld. Dit kun je soms goed merken als groente kweekt, die gecultiveerd is uit soorten die hier inheems zijn. De rupsen van het koolwitje bijvoorbeeld, komen graag meesnoepen in de groentetuin.

In het ruige hoekje zou je de volgende planten kunnen zetten:

- Grote Brandnetel.
Deze is onmisbaar als waardplant voor veel rupsen, bijvoorbeeld die van de Atalanta, de Kleine vos, het Landkaartje en de Dagpauwoog.
Ook rupsen van de Distelvlinder en de Grote beervlinder (een nachtvlinder) kun je hier aantreffen.
- Grassen
Laat wat pollen mals gras uitgroeien. Deze bieden niet allen beschutting aan de vlinders en rupsen, maar ze zijn ook voedsel voor de rupsen van bijvoorbeeld het koevinkje, het hooibeestje, de heivlinder en het bonte zandooogje.
- Diverse kruiden, zoals pinksterbloem, paardebloem, klaversoorten, dagkoekoeksbloem, damastbloem, judaspenning en koninginnebloem, bieden niet alleen nectar aan vlinders, maar ook voedsel aan rupsen.

Als je een bepaalde vlinder ziet vliegen in de tuin, kun je in een vlinderboek opzoeken welke planten de rups eet en dan kun je die in het ruige hoekje erbij zetten. En, uiteraard, rupsen zullen niet alleen maar in hun eigen hoekje zitten. De echte vlinderliefhebber herken je aan een uitspraak als: "Er zitten rupsen op mijn aalbessenstruik, wat leuk!".

Nectarplanten algemeen

Wat zijn goede nectarplanten? De vlinder moet er gemakkelijk op kunnen landen en zitten en de nectar moet toegankelijk zijn voor de lange roltong. Dus grote, stevige bloemen of een schermvormige bloeiwijze zijn in trek. Kies bij gecultiveerde planten bij voorkeur enkelbloemige variëteiten. Bloemhoofdjes vol met uitsluitend kleurige bloemblaadjes zien er wel spectaculair uit, maar ze zijn vaak steriel en bieden dus geen nectar meer.

Sommige bloemen gaan in de middag bloeien en blijven de hele nacht open. Vaak verspreiden ze in de schemering de sterkste geur. Dit zijn typisch de nectarplanten voor de nachtvlinders. Omdat kleuren in de schemering en 's nachts niet meer opvallen, gebruiken ze geur om de vlinders te vertellen dat er voedsel te krijgen is. Nachtvlinders zul je zelden bij de bloemen zien, maar als de bloemen zaad zetten, weet je dat ze bezocht zijn.

Welke planten geschikt zijn voor vlinders is vaak ook afhankelijk van het soort vlinders dat in de omgeving vliegt. Sommige planten zijn voor bijna alle vlinders aantrekkelijk, sommige maar voor enkele. Als je begint met een vlindertuin, weet je vaak nog niet welke planten je moet kiezen. Het beste wat je kunt doen is blijven kijken. Welke planten worden bezocht? Ga ook geregeld in de omgeving wandelen en kijk in de tuinen van de buren en eventueel in nabije natuur, op welke bloemen de vlinders zitten.

Nectarplanten top-tien

Het Natuurpunt Antwerpen Noord is een actie gestart om meer vlinders in de stad te krijgen. Op hun website (www.antwerpennoord.be) staat een uitstekende top-tien lijst van meest inheemse planten die zeer geschikt zijn om vlinders aan te trekken. Ik neem hem hier graag over. N betekent nectarplant, W betekent (tevens) waardplant.

- Vlinderstruik (*Buddleia davidii*)* N
- Beemdkroon (*Knautia arvensis*) N
- Hemelsleutel (*Sedum spectabile* / *telephium*) N
- IJzerhard (*Verbena officinalis*) N
- Wilde marjolein (*Origanum vulgare*) N
- Gulden sleutelbloem (*Primula veris*) N
- Tuinjudaspenning (*Lunaria annua*) * N + W
- Koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*) N + W
- Kaasjeskruid (*Malva spec.*) N + W
- Damastbloem (*Hesperis matronalis*) * N + W

De vlinderstruik, de tuinjudaspenning en de damasbloem zijn uitheemse planten in dit lijstje, maar ook andere uitheemse planten, mits enkelbloemig, trekken vlinders aan. Bijvoorbeeld de *Verbena bonariensis*, gekweekte primula- en Malvasoorten, diverse andere *Sedum* soorten.

Andere uitstekende vlinderplanten zijn het jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*) en veel andere composieten zoals distels (*Cirsium* en *Carduus*soorten), grootbloemige soorten uit de anjerfamilie, zoals de *Silene*soorten, leden van de valeriaanfamilie, zoals de echte valeriaan (*Valeriana officinalis*) en de rode spoorbloem (*Centranthus ruber*), lavendelsoorten.

Nectarplanten gesorteerd op bloeitijd

Bloeitijd	Naam
Maart-mei	<i>Primula eliator</i> (slanke sleutelbloem)
Maart-mei	<i>Primula vulgaris</i> (stengelloze sleutelbloem)
April-juni	<i>Primula veris</i> (Gulden sleutelbloem)
April-november	<i>Silene dioica</i> (dagkoekoeksbloem)
Mei-juni	<i>Lunaria annua</i> (tuinjudaspenning)
Mei-juni	<i>Syringa vulgaris</i> (sering)
Mei-juli	<i>Hesperis matronalis</i> (Damastbloem)
Mei-september	<i>Knautia arvensis</i> (beemdkroon)
Mei-oktober	<i>Silene armeria</i> (pekbloem)
Mei-oktober	<i>Silene latifolia alba</i> (avondkoekoeksbloem)
Juni-juli	<i>Lavendula angustifolia</i> (lavendel)
Juni-juli	<i>Valeriana officinalis</i> (echte valeriaan)
Juni-september	<i>Centranthus ruber</i> (rode spoorbloem)
Juni-september	<i>Oenothera biennis</i> (middelste teunisbloem)
Juni-september	<i>Oenothera erythrosepala</i> (Grote teunisbloem)
Juni-oktober	<i>Senecio jacobaea</i> (jacobskruiskruid)
Juni-oktober	<i>Verbena officinalis</i>
Juli-augustus	<i>Cirsium vulgare</i> (speerdistel)
Juli-augustus	<i>Knautia macedonica</i>
Juli-september	<i>Eupatorium cannabinum</i> (koninginnekruid)
Juli-september	<i>Malva moschata</i> (muskuskaasjeskruid)
Juli-september	<i>Sedum telephium</i> (hemelsleutel)
Juli-oktober	<i>Verbena bonariensis</i>
Juli-oktober	<i>Buddleja davidii</i> (vlinderstruik)

Referenties

Boeken

ANWB Natuurgids "Vlinders van Europa", ISBN 90-18-01056-01

Vereniging Natuurmonumenten "Basisgids flora en fauna van Nederland", ISBN 90-70099-36-5

Internet

Zoeken op "vlinderplanten" levert vele interessante pagina's op, zoals:

De vlinderstichting, www.vlinderstichting.nl

Natuurpunt Antwerpen Noord, www.antwerpennoord.be

Tekst: Petra Maas